

ACC. N:R. M. 7820 : 1-9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Klaes Reinhold
Härad: Albo Adress: Delejärvägen 5 A. Göteborg
Socken: Skatelöv Berättat av: Klas te Östens, valpoghe
Uppteckningsår: 1897 ; inb. 1941. Född år 1874 i

Hos "Klaka Anna" i Grimsjöf.

Skriv endast på denna sida!

Hos "Kloka Anna" i Grimslef.

Bortom Grimslefs myrar och vid kanten av Oehagarna, den kahemila skog, som var allmänning för byns betande boskap, där bodde "Kloka Anna", traktens orakel och ofta anlitad prä-
kvinna. —

Det var en tämligen fetlagd, med blåderas ma-
trona, med mörka, ja nästan svarta, genomträngande
ögon. Hon talade med en djup altöst, liknande en
mans stämma, vilken multrade som en dörraska, då
hon förkunnade sina råd och förtägelser.

Hennes utseende ingav respekt och verkade i hög grad
imponerande på den förkunnige och befälände över
hennes närmaste. Och det syntes att hon var van att
bli åthyll utan invändningar eller motsägelser.
Santidigt omgav hon sig med en viss hemlighets-
fullhet. Ty hon ägde en mystisk "gåva" att avslöja

2)
det fördolda och skida över vanliga människors påmärken.
Mycket bidrog också till respekten det hem hon ordnat
åt sig. Svarta katter omhulldes av henne såsom älsk-
lingsdjur. Och sådana ägde hon flere. De voro de första
som mötte besökaren och följde honom ^{vanligt} till ^{ingångs-}gårdsdörren.

"Kloka Anna" ansågs kunna hjälpa på män-
gahande vis och i skiftande belägenheter: unga flickor
i kärleksnöd och män som voro "förgjorda" av sina lidelser.
Alla genomskådade ^{hon med sina} ~~hennes~~ svarta ögon och ^{hon} ~~fryste~~ på för allt.
"Ingen gick ohulpen från hennes dörr," lades och troddes det allmänt.
Man berättade, att stora starka karlar darrade inför hennes
"undersökningar". Hon skall mer än en gång ha "skrämt"
den man till äktenskap, som tänkte överge sin havande
kärsta. Hon hotade annars skicka "makterna" på honom.
Då finge han ej en lugn dag mera. — — Sådant verkade.
Ofta anlätades hon att återkaffa tjuvgods, och hon kunde
även ge tämligen god anvisning på i vilken riktning
förbrytaren stode att finna och så vidare. —

3)

ACC. N:R. M. 7820:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid dolda dräp skall han ha rådförats ^{till och med} ^{inläsa} av pro-
nobiljämningen, både länsman och fjärdingsman, sådes det.
Intet av vad som skedde i samtiden någick henne.

Desutom kvacksalvade "Kloka Anna" rätt
betydligt. Hon och "dottern" smorde ihop salvor av mys-
tiskt slag, som kunde bota "skärvar" (rakitis), "liggersjuka",
"giktavärk" och "rumpedarr" (skelvosot).
"Kloka Anna" kunde också "borra ut" eller "borra bort"
"villapaskottet" (håll^{svulst}) i ^{svulsten} skias).

En vallyojke hade en gång för-
lovat sin bästa ko i Olhagarna. Den troddes ha lupit
efter tjur eller kanske stulits. Det var alldeles omöjligt
veta var eller huru. Slutligen fanns ingen annan utväg
än att gå och rådföra "Kloka Anna".

Besökande i sådana ärenden visades "inne vägen"
till hennes mottagning i köket. Den ledde först genom en ved-
eller redskapsbod, som var sammanbyggd med Stugans ena
gavel. När han blivit in i denna bod, fästes hans uppmärk-

4)

samhet på skelettet av ett grinaudehästhuvud, fäst över
ingången till köket ^{med} upp och nedvända hästskor på vardera
sidan av hästhuvudet. Så kom man in i det tämligen stora
men mörka köket, där 'Kloka Anna' tronet i en gungstol.

"Hvad well du, here?" Eller "Hvad ~~är~~ ^{da} nu, som ä gallet?"

När han sagt sitt ärende, tänkte hon ett talgljus och blev in
i ett litet kontor i ena kökshörnet. På dess dörr var ett
runt stort kikkhål. Framför detta satte sig "Kloka Anna",
tog på glasögon och slog i kortleken, allt under det hon
utspågade besökaren. "Gick det ej" passeligt "med kortleken",
riste hon tärningar i en bägare, och fäste en frögande blick
på ^{besökaren} honom: "Joho, du here, då wa förtärs en stor brunko,
som lopp ifrå dek, sir jag. Den geck wäl gäl? sir jag.
Har den inte en stjarna i pannan, ätte wa jag kan si?
En rätt stor eller hur, jöjomänsken." - "Jo, hon wa bläsiter",
svarade vällspjiken. "Jaha, då wa allt då jag såg i korten,
bläsiter wa koa, så hon wa. Hon har ranat länge,
sir jag. Te siss har hon inte kunnat styra sek utan
upit ätte tjur."

5) "Jojomännen, det är så då gäste ~~du~~ må kriasur."

Ork valpojken han trodde på "Floska Anna".

"Hör nu noga på, wa jag säger! Koa din jeans i närmast närhet, ska jag så dek, inte långt härifrån temin-
stingens. Du ska nu gå motsols härifrån (Anna ut-
pekade riktningen) - över kärr och moras och tättnar!

Men "hekra" inte eller se dig ätter, då mester du hållet!

Bara motsols, så kommer du inom en timme rakt på na!"

- - ja, gack nu, here lulle, må samma!" - - -

Mottagningen var slut. Då frågade pojken, vad det betydde . . .

"Tugenting, here lulle" svarade Anna, fast med ett eget
tonfall, som betydde så mycket som att ~~du~~ du borde begripa ^{något} (själv).

Om ett ögonblick till lade hon: "Ess du well offera nåt, så får du".

Ork i det samma kom "dotern" med en träskål, målad i svartbrunt
och med röda kerummelurer, som liknade ormslingor.

Den innehöll bara "vita pengar", mest riksdalrar (en och
två kronor) och en femma. - Valpojken hade tagit med

sig två tolvskillingar (25 öres) i byxlomman. Han hade köpt

c) Slippa "offra" mer än den ena. Men vad var väl en tolvs killing
mot alla dessa riksdalar! Efter att ha kämpat ett ögonblick
med sin småländska "tåvarlighet" lät han även den andra pengan
droppa ned i "offerstälken". Nu var han pank, ^{vad gillade det} ~~men~~ ^{han} ~~han~~
han finge kon igen! — — — Därpå bokade han sig
och gick. Gick motsols, som Anna sagt. — — —
Så han sprang, och tittade ej tillbaka, utan rakt
fram — motsols. — Ja han springer allt vad han orkar. — — —
— — — — — Verkligen! Ser han rätt? Korsa allan där, där
stod hans Hjelma! Ten tåt dunge. Ruggig och skansen,
det dumma nötet! Kon sa' inte så mycket som man,
då han fick se honom. Inte mjölka på två dygn!
Ljuset stint och svulst, pottarna utspända! De
droppade av sig. Alri hade han sitt maken te krianter!⁽⁴⁾ — —
Springa som ett vidunder efter tjur, från de andra
"tjona"! — — Naja, Hjelma hon stod ju rysligt skansen
efter en sådan utskällning! — — —
Nå, det var intet annat att göra än mjölka, så han
fick lite lindring, det arna krianter! — — —

7) Sen följde hon förstås riktigt med till den rätta hjorden.

Den svarta Anna hade haft rätt, hon var klok, mente han.

Och hon hade gjort ^{honom} stallpojken en god tjänst.

Fäst både tolvskillingarna hade "droppats" i hennes

"offerskil". — Men kanske han ritat hon ändå,

"och han bara hade lugnat sig", kom tanken. Ja, Gu' vet. — —

Många år efteråt, då stallpojken
blivit stora kaden, kunde han ej lita bli att en
gång hälsa på hos "Kloka Anna". Men nu hade besöket
ett annat syfte. Han ville lista ut hennes geva.

Vad hon blivit gammal ^{krumpan} och grå, ja,
vit i huvudet, och ^{ganska} tröjd. Där fanns inget kvar av
den karata hållning som fordom. Hon hade snarare
blivit "jämrig och kväsig" och levnadstrött, kloka Anna.

Men hon ansågs vällyrd eller rent av förmögen.
Det syntes också på alla dyrbara glänsande presenter, som
prunkade på byrå och hyllor. — Men med Kloka Annas syn

8) had det blivit dåligt, halvt blind, som hon påstod sig ha
sitt med dubbla glasögon ständigt. —

Jojo, visst kom hon ihåg Klas te Östens, valpoj-
ken, som fick igen sin ko! — Det hade gått många
"reppar (kvartsår) sing dess". — Men nu var hon så gammal,
äldre än de flesta och näst äldst i socknen. "Dottern" var
gefter å hade många barn. Alla "herarna utflagna i
gefta." — "Dottern" hade förstås fått "gåvan". Och
"många gå till henne och bli" "hjälpa", sade Anna.

Svarta katter hade hon fortfarande kring sig. En näpen
rust kisse med vita tassar låg i hennes knä, och två kattungar
tumlade om framför hennes fötter. — — — Det talades en
helt del om det förflutna; men om "gåvan" ville hon ju inte
ypa. Kortleken låg för det mesta "onötligt", då hon hade
svårt att se korten, om inte "dottern" — "hjälp" na.

"Offerskilen" syntes som vanligt på sin plats, men ganska
nått var den. Och det var allt klokest att nu "droppa ner
en blanker tvårisdelar oninst, så det skringlade i ^{den} offerskilen."

9) när hantien slut gick därifrån, så inte någon av
"makterna" skickades för honom.

Det var en tur, att detta länge påtänkta besök blev
av. Ungefär halvtannat år efter sänkades "Kloka Anna"
till sina fäder, "mått av leverne" såsom det sådes,
och i tron på sin frälsare — alltså även hon spökvisade. — —

— — "Sannerligen, den till mig kommer, den kastar jag ick ut."

1927/4/

K.R. —